

22 Ekim 2017

MADE YAYINLANDIKTAN
SONRA BELEN DOKÜMAN

Sünnet
181483
Sura Buresi
181999

562 GRIFFITH, Sidney H. The "sunna of our messengers": the Qur'an's paradigm for messengers and prophets: a reading of sūrat ash-Shu'arā' (26). *Qur'anic studies today*. Ed. Angelika Neuwirth and Michael A. Sells. New York: Routledge, 2016, (Routledge Studies in the Qur'an), pp. 207-227.

۱۳۸۱

دگرگونیهای آن با فرود آمدن باران و ... که همه در شمار نشانه قدرت آفریدگار توانا و آفریده‌های او هستند و تنها او شایسته پرستش است (۳۷ تا ۳۹)؛

پیام این بخش از سوره در نکوهش ناباوران قرآن است و دلجویی از پیامبر خدا (ص) در برابر رفتارها و سخنان دل آزار کافران؛ نیز اشاره‌ای است به سخنان بی‌پایه مردمان کافر پیشین با پیامبران خود و سرانجام نیز اندرزی به همه آدمیان که: نیکان و بدان، به پاداش و کیفر خود خواهند رسید. بار دیگر سخن در نکوهش آدمی است که در برابر آنچه دوست دارد و بدان دست یافته، سرخوش و امیدوار است و آن کامیابی را از همت خود می‌داند، ولی نسبت بدانچه که می‌پندارد به زیان او است ناامید و بی‌بسته با درخواستهای پی در پی خود که بس دور و دراز است به درگاه خدا می‌نالد و سرانجام با برگشت روی سخن به پیامبر اسلام (ص) از وی خواسته می‌شود تا آنان را به خویشتن خویش باز آورد، تا شاید نشانه‌های هستی و یگانگی او را که کران تا کران را فرا گرفته است، ببینند (۴۰ تا ۵۵).
سید محمد حسینی

فضیلت سوره، ابی بن کعب از رسول اکرم (ص) روایت کرده است که تلاوت سوره فصلت بسیار حسنه دارد. و نیز ذریح مجاری از حضرت امام صادق (ع) نقل کرده است که خواننده این سوره در دنیا مورد ستایش و در آخرت شادمان است. محبوبه مؤذن

سوره شوری، شوری = ریزنی چند تن با یکدیگر؛ و آن اسم مصدر از «شاور» یا «أشار» است و این نام از آیه ۳۸ همین سوره: والذین استجابوا لربهم و اقاموا الصلوة و امرهم شوری بینهم... گرفته شده است نام دیگر سوره «حَمَسَق» است؛ و آن نیز از حروف مقطعه رمز آمیز آغاز همین سوره، برگزیده شده است، مانند بیشتر سوره‌هایی که با حروف مقطعه آغاز می‌گردند. این سوره را بیشتر مفسران و قرآن شناسان به نام «شوری» نامیده‌اند، ولی طبرسی «حَمَسَق» را نخستین نام آن دانسته است. به این سوره «حم الشریعه» نیز گفته‌اند (تفسیر ابوالفتوح، ۵۵۶/۴).

آغاز سوره با حم عسق، کذلک یوحی الیک، و پایان آن با آیه الا الی الله تصیر الامور می‌باشد.

شماره کنونی سوره و شماره هنگام نزول، در ترتیب کنونی قرآن و سوره‌های آن شماره این سوره ۴۲ و در ترتیب نزول، ۶۰ و پس از «حم سجده» و پیش از «حم الزخرف» آمده است. در مصحف امیرالمؤمنین (ع)، شماره ۳۶ و در جزء سوم (جزء النساء) و پس از «یتس» و پیش از «الواقعه» جای دارد.

خدا بر بندگان واجب گشته است) و دارای سجده واجب است (آیه ۳۷ سوره «و من آیاته اللیل... ایاه تعبدون»). به این سوره مصابیح نیز گفته‌اند (مصابیح جمع مصباح و به معنی چراغها است)؛ زیرا این نام در آیه دوازده این سوره («..... و زینا السماء الدنیا بمصابیح...») آمده است. کلمه مصابیح دو بار در قرآن آمده است. یک بار در همین جا و بار دیگر در سوره «فلک» آیه ۵ آمده است. آغاز سوره با حم تنزیل من الرحمن الرحیم و پایان آن با آیه الا انه بکل شی محیط می‌باشد.

شماره کنونی سوره و شماره هنگام نزول، سوره فصلت در ترتیب کنونی قرآن ۴۱ و در ترتیب نزول، ۵۹ پس از «حم المؤمن» و پیش از حمعسق و (شوری) می‌باشد. این سوره در مصحف امیرالمؤمنین (ع) جزء یکم (جزء البقرة) شماره ششم، پس از سوره لقمان و پیش از سوره «الذاریات» آمده است.

شماره آیه‌ها، کلمات و حروف، سوره فصلت دارای ۵۴ آیه به قراءت کوفیان، ۵۳ آیه به قراءت حجازیان و ۵۲ آیه، به قراءت بصریان و شامیان می‌باشد این سوره دارای ۷۹۶ کلمه و ۳۳۶۴ حرف است. در تفسیر ابوالفتوح تعداد کلمات سوره ۷۹۶ و حروف آن، ۳۳۵۰ حرف می‌باشد (التبیان، ۱۰۳/۱۹؛ مجمع البیان، ۳/۱۵؛ تفسیر ابوالفتوح، ۵۳۴/۴؛ المیزان، ۳۸۰/۱۱۷).

مکی یا مدنی، شیخ طوسی می‌نویسد: این سوره مکی است و ناسخ و منسوخ ندارد (همان مأخذ)

پیامهای سوره، پیام فراگیر این سوره، تأکیدی است بر آسمانی بودن قرآن و سنجدیه و بی پایه بودن سخنان منکران این کتاب خدا. این پیام، در جای جای این سوره دیده می‌شود با این همه، پیامهای سوره فصلت را می‌توان بدین گونه برشمرد:

۱) گفت و گو از وحی بودن قرآن و رویگردانی ناباوران از آن و نبرداختن زکات. یادآوری آفرینش زمین و نیز یادآوری این واقعیت که آسمانها و زمین به فرمان آفریدگار پاک هستی است. سخنی درباره سرنوشت اندوهبار عاد و ثمود، چیره‌گشتن بادتند و کشته شدن بر عاد و نیز فرود آمدن صاعقه بر ثمود و نابود گشتن آنان، همچنین اشاره‌ای به سرنوشت این تیره‌بختان در جهان دیگر، همه اندامهای تشنان حتی پوستشان به زبان آنان گواهی خواهند داد و در پی آن، رنجها و شکنجه‌هایی که در دوزخ خواهند دید (آیه‌های: ۶ تا ۲۹)،

۲) گفت و گو درباره مؤمنان راستین و پایداری ایشان در ایمان و سخن فرشتگان با آنان و شیوه رستن از وسوسه‌های شیطان که رویکرد بیرونی این سخن با پیامبر اسلام و رویکرد درونی آن، با مسلمانان و دیگر مردمان می‌باشد؛

۳) اشاره‌ای است به شب به روز، به خورشید، به ماه، به زمین و

أهداف سورة «الشورى» (*)

سورة «الشورى» سورة مكّية، نزلت بعد «الإسراء»، وقبيل الهجرة.

وآياتها ٥٣ آية نزلت بعد سورة «فصلت».

ولها اسمان: «عسق» لافتتاحها بها، وسورة «الشورى» لقوله سبحانه:

﴿وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ يُنَبِّئُهُم﴾ [الآية ٣٨].

روح السورة

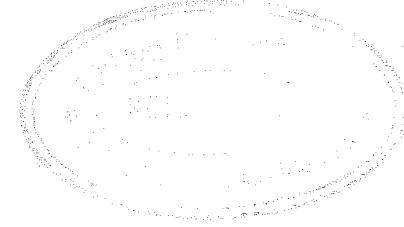
هذه السورة، تعالج قضية العقيدة كسائر السور المكية، ولكنها تركّز بصفة خاصة على حقيقة الوحي والرسالة؛ حتى ليصحّ أن يقال إن هذه الحقيقة، هي المحور الرئيس، الذي ترتبط به السورة كلها.

Cafer Serefüddin

el-Mevzuatü'l-Kur'aniyye hasarısü's-
suver, c. VIII, Beyrut 1420/1999,

s. 55-76.

DN: 81304

وتأتي سائر الموضوعات فيها، تبعاً لتلك الحقيقة الرئيسة فيها.

هذا، مع أن السورة تتوسع في الحديث عن حقيقة الوجدانية؛ وتعرض لها من جوانب متعدّدة؛ كما أنها تتحدث عن حقيقة القيامة والإيمان بها؛ ويأتي ذكر الآخرة ومشاهاها في مواضع متعددة منها؛ وكذلك تتناول عرّض صفات المؤمنين، وأخلاقهم التي يمتازون بها؛ كما تُلمّ بقضية الرزق، بسنّطه وقبضه، وصفة الإنسان في السراء والضراء. ولكن حقيقة الوحي والرسالة وما يتصل بها، تظل مع ذلك هي الحقيقة البارزة في محيط السورة، والتي تطبعها وتظللها، وكأنّ سائر الموضوعات الأخرى، مسوقة

(*) انتهى هذا الفصل من كتاب «أهداف كلّ سورة ومقاصدها»، لعبد الله محمود شحاته، الهيئة العامة للكتاب، القاهرة، ١٩٧٩ - ١٩٨٤.

أساليب القرآن الكريم في تنمية التفكير

- نموذج سورة الشورى -

د. شوكت محمد العمري *

* أستاذ مساعد - كلية العلوم التربوية - جامعة الزرقاء الأهلية - الأردن.

- مشكل الآثار - أبو جعفر أحمد بن محمد الطحاوي - دائرة المعارف النظامية - حيدر آباد الدكن / الهند - ط ١ / ١٣٣٣هـ.
- معالم السنن - حمد الخطابي - ط ١ - ١٣٥٢هـ. / ١٩٣٤م.
- معجم محيط المحيط - المعلم بطرس البستاني - مكتبة لبنان/ بيروت.
- المعجم الوسيط - أخرجه إبراهيم مصطفى وآخرون - مجمع اللغة العربية/ القاهرة - ط ٢ - ١٣٩٢/١٩٧٢.
- المفهم لما أشكل من تلخيص كتاب مسلم - أحمد بن عمر القرطبي - دار ابن كثير - ط ١ - ١٤١٧/١٩٦٦.
- المنهاج شرح صحيح مسلم بن الحجاج - محي الدين بن شرف النووي - دار المعرفة - ط ٥ - ١٤١٩/١٩٩٨.
- منهج النقد في علوم الحديث - أ. د. نور الدين عتر - دار الفكر/بيروت، دمشق - ط ١/١٤١٨هـ / ١٩٧٧م.
- نزعة النظر في توضيح نخبه الفكر - ابن حجر. تحقيق أ. د. نور الدين عتر - ط ٣ - ١٤٢١هـ / ٢٠٠٠م.
- النهاية في غريب الحديث والأثر - ابن الأثير - دار الفكر.

Mecelle-tü's-Şeria ve Dirasatü'l-İslamiyye

seri: 18 / sayı: 52 (1423/2003)

Kuveyf, s. 133-180.

D.163

فضل سورة الصافات

من السور المثني التي أوتيتها النبي ﷺ مكان الزبور :

فضائل سور ص والزمر وغافر وفصلت والشورى والزخرف والدخان

والجاثية والأحقاف

من السور المثاني التي أوتيتها النبي ﷺ مكان الإنجيل :

فمن وائلة بن الأسقع - ﷺ - أن النبي ﷺ قال : أعطيت مكان التوراة السبع الطوال ، ومكان الزبور المثني ، ومكان الإنجيل المثاني ، وفصلت بالمفصل (1) .

كان النبي ﷺ يقرأ سورة الزمر كل ليلة :

[275] فمن عائشة - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - قالت : كان رسول الله ﷺ يصوم حتى نقول ما يريد أن يفطر ، ويفطر حتى نقول ما يريد أن يصوم ، وكان يقرأ كل ليلة ببني إسرائيل والزمر .

= شهر بن حوشب الأشعري ، أبو سعيد ، الشامي ، مولى الصحابة أسماء بنت يزيد ، كان من كبار علماء التابعين ، حدث عن أبي هريرة وعائشة وابن عباس وغيرهم ، وقرأ القرآن على ابن عباس ، وحدث عنه قتادة ومعاوية بن قرة وعبد الحميد بن بهرام وغيرهم ، قال النسائي : ليس بالقوي ، وقال ابن عدي : وعامة ما يرويه شهر وغيره من الحديث فيه من الإنكار ما فيه ، وشهر هذا ليس بقوي في الحديث وهو ممن لا يحتج بحديثه ولا يتدين به وقال ابن حجر : صدوق كثير الأوهام من الثالثة ، مات سنة اثنتي عشرة ومائة ، روى له البخاري في الأدب المفرد ومسلم مقروراً وأصحاب السنن الأربعة . وقال الذهبي : وثقه أحمد وابن معين . وقال يعقوب بن شيبة ويعقوب بن سفيان : شهر ثقة طعن فيه بعضهم . وقال الترمذي : قال محمد - يعني البخاري - : شهر حسن الحديث . وقوى أمره ، وقال العجلي : ثقة . قال الذهبي : الرجل غير مدفوع عن صدق وعلم ، والاحتجاج به مترجح (سير أعلام النبلاء 4/372 ، الكاشف 2/16 ، التقريب 1/355 ، التهذيب 4/369 ، الكامل في الضعفاء 4/36 - 40) .

عبد الله بن عباس صحابي جليل ﷺ وعن الصحابة أجمعين .

الحكم على الأثر : إسناده حسن .

(1) أخرجه الطيالسي وأحمد وأبو عبيد والبيهقي وهو حديث حسن تقدم تخريجه وبيان السور المثني والمثاني

في رقم 179 .

[275] أخرجه أحمد - واللفظ له - والترمذي ، والنسائي ، والحاكم ، وابن خزيمة في صحيحه وهو حديث

صحيح تقدم تخريجه بالتفصيل : في رقم 225 .

ON: 81909

قراءة سورة يس تيسر الأمور :

[273] عن عطاء بن أبي رباح قال : بلغني أن رسول الله ﷺ قال : من قرأ يس في صدر النهار قضيت حوائجه .

[274] وعن عبد الله بن عباس - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قال : من قرأ يس حين يصبح أعطي يسر يومه حتى يمسي ، ومن قرأها في صدر ليلة أعطي يسر ليلته حتى يصبح .

رأسى وهو يئكي ويقرأ يس وقد ختمها (1) .

وقال المناوي : قوله ﷺ : « فاقرواها عند موتاكم » أي من حضره الموت قال الطيبي : الفاء جواب شرط محذوف ، أي إذا كانت قراءة يس بالإخلاص نحو الذنوب السالفة فاقرواها على من شارف الموت حتى يسمعا ويجريها على قلبه فيغفر له ما سلف (2) . والله أعلم .

[273] أخرجه الدارمي في كتاب فضائل القرآن ، باب في فضل يس 549/2 رقم 3418 فقال : حدثنا الوليد ابن شجاع ، حدثني أبي ، حدثني زياد بن خيثمة ، عن محمد بن جحادة ، عن عطاء بن أبي رباح فذكره . وذكره السيوطي في الدر المنثور في أول تفسير سورة يس 278/5 وقال : أخرجه الدارمي : الحكم على الحديث :

مرسل رجاله ثقات سبقت ترجمتهم في رقم 267 .

وعطاء بن أبي رباح ثقة من التابعين تقدمت ترجمته في رقم 59 .

[274] أخرجه الدارمي في الموضوع السابق رقم 3419 فقال : حدثنا عمرو بن زرارة ، ثنا عبد الوهاب ، ثنا راشد أبو محمد الحماني ، عن شهر بن حوشب قال : قال ابن عباس فذكره . وذكره السيوطي في الدر المنثور في أول تفسير سورة يس 379/5 وقال : أخرجه الدارمي : رجال الإسناد :

عمرو بن زرارة بن واقد النيسابوري ، أبو محمد ، روى عن أبي بكر بن عياش وهشيم وعبد الوارث الثقفي وغيرهم ، وروى عنه : البخاري ومسلم والنسائي والدارمي وغيرهم ، قال النسائي : ثقة ، وقال ابن حجر : ثقة ثبت من العاشرة ، مات سنة ثمان وثلاثين ومائتين ، روى له البخاري ومسلم والنسائي . التهذيب 8/35 ، التقريب 2/70) .

عبد الوهاب بن عطاء الخفاف صدوق تقدمت ترجمته في رقم 217 .

راشد بن نجیح الحماني ، أبو محمد البصري ، روى عن أنس وشهر بن حوشب وعبد الله بن الحارث وغيرهم ، وروى عنه ابن المبارك وعبد الوهاب الثقفي ، ومحمد بن أبي عدي وغيرهم ، قال أبو حاتم : صالح الحديث وذكره ابن حبان في الثقات وقال ابن حجر : صدوق من الخامسة ، روى له البخاري في الأدب المفرد وابن ماجه (التهذيب 3/228 ، التقريب 1/240) .

(1) بلوغ الأمان من أسرار الفتح الرباني للشيخ أحمد عبد الرحمن البنا 18/2540 .

(2) فيض القدير شرح الجامع الصغير 6/200 .